สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ (สปรส.)

Health Systems Reform Office (HSRO): interim

A541.JT3
ส691ส
2543

สำนักงานชั่วคราว (มกราคม ถึง มิถุนายน 2543): สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข อาคาร 3 ชั้น 5
รมสุขภาพจิต ในบริเวณกระทรวงสาธารณสุข ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ. นนทบุรี

20 มกราคม 2543

b1764
1,2.

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ (สปรส.)

Health Systems Reform Office (HSRO): interim

WA 541.JT3 ส691ส 2543
RS0000000011
สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ (สปรส.) ...
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

สำนักงานชั่วคราว (มกราคม ถึง มิถุนายน 2543): สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข อาคาร 3 ชั้น 5 ตึกกรมสุขภาพจิต ในบริเวณกระทรวงสาธารณสุข ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ. นนทบุรี

20 มกราคม 2543

คำนำ

จากการที่คณะกรรมการสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข (นายกร ทัพพะรังสี) เป็นประธาน ได้มีมติเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2542 ให้เสนอร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ พ.ศ.....ต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนและผลักดันให้เกิดการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ ด้วยการจัดทำพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ การเคลื่อนไหวสังคม รวมทั้งการดำเนินมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงสุด สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขโดยการสนับสนุนของกระทรวงสาธารณสุข จึงได้จัดตั้งสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ (สปรส.) ขึ้นเป็นสำนักงานชั่วคราว (Interim office) ระหว่างรอการจัดตั้งสำนักงานตามพระราชกฤษฎีกา เพื่อลงมือดำเนินงานทันทีและเตรียมงานรองรับการจัดตั้งสำนักงานตามกฎหมายต่อไป

เอกสารฉบับนี้ จึงจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ (สปรส.) ที่ตั้งขึ้นเป็นสำนักงานชั่วคราว

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1
บทสรุปย่อสำหรับนักบริหาร	3
วัตถุประสงค์	4
โครงสร้างระบบงานและบทบาทหน้าที่	5
แผนยุทธศาสตร์ของสำนักงาน	7
แผนปฏิบัติการระยะสั้น (มค.-มิย. 2543)	17

ผนวก

1. ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการปฏิรูประบบสุขภาพ (25 – 26 ธันวาคม 2542)
2. บทความ ศ.นพ.ประเวศ วะสี : ปฏิรูประบบสุขภาพเพื่อสร้างความสุขและเพิ่มคุณค่าชีวิตคนไทย (1 ธันวาคม 2542)
3. เนื้อหาหลักสำหรับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (24 พฤศจิกายน 2542)

บทสรุปย่อสำหรับนักบริหาร

(1) ตามมติคณะกรรมการ สวรส. เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2542 เห็นชอบให้เสนอร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานต่อคณะรัฐมนตรีนั้น ขณะนี้เรื่องอยู่ในระหว่างขั้นตอนพิจารณาของคณะรัฐมนตรี คาดว่าหากคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว จะใช้เวลาออกพรฎ.จนถึงขั้นจัดการสำนักงานได้ในเวลาไม่เร็วกว่า 6 เดือน

(2) เพื่อให้การดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การตราพรบ.สุขภาพแห่งชาติ การเคลื่อนไหวสังคมเพื่อการปฏิรูประบบสุขภาพสามารถลงมือได้ทันที และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดตั้งสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ เมื่อพรฎ.มีผลใช้บังคับ สวรส.จึงเห็นสมควรจัดให้มีโครงการเพื่อจัดตั้งสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ (สปรส.) เป็นการชั่วคราวขึ้น เพื่อลงมือดำเนินงานในช่วงเดือนมกราคม-มิถุนายน 2543

(3) วัตถุประสงค์ของสำนักงานที่จัดตั้งขึ้นใช้วัตถุประสงค์เดียวกับสำนักงานฯที่เสนอในร่างพรฎ.(ดูเอกสารหน้า 4) จัดระบบและโครงสร้างสำนักงานฯเป็นการภายใน โดยสรรหานักวิชาการที่เหมาะสมทำหน้าที่บริหารสำนักงานเป็นการชั่วคราว (ดูเอกสารหน้า 5)

(4) สำนักงานฯดังกล่าวมีแผนยุทธศาสตร์หลัก 4 ประการ (ดูกรอบความคิดของแผนยุทธศาสตร์ การเคลื่อนยุทธศาสตร์และแผนงานตามยุทธศาสตร์ในเอกสารหน้า 8-10) ทั้งนี้ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการช่วง 6 เดือน (มกราคม-มิถุนายน 2543) แล้ว (ดูเอกสารหน้า 17-18)

(5) การดำเนินงานของสำนักงานฯชั่วคราว ใช้งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงสาธารณสุข องค์การอนามัยโลก และสวรส.ในวงเงินประมาณ 10 ล้านบาท

(6) นอกจากการดำเนินการข้างต้น ขณะนี้ได้มีการประชุมนักวิชาการผู้เกี่ยวข้องเพื่อค้นหาประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการปฏิรูประบบสุขภาพ เพื่อเตรียมการจัดทำกรอบรายละเอียดเพื่อว่าจ้างนักวิชาการทำการสังเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อเสนอสาระบัญญัติในพรบ.สุขภาพแห่งชาติ เสนอรูปแบบระบบและแนวทางการปฏิรูประบบสุขภาพ ตลอดจนใช้เป็นกรอบประเด็นทำงานร่วมกับภาคีต่างๆ ต่อไปด้วย (ดูเอกสารผนวก 1)

วัตถุประสงค์ของสำนักงาน

ทำหน้าที่เป็นสำนักงานชั่วคราว (interim office) ของสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งมีผลบังคับใช้โดยสมบูรณ์แล้ว มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อ:

(1) สร้างให้เกิดกระแสการปรับเปลี่ยนแนวคิดด้านสุขภาพทั้งสังคม จากการซ่อมสุข-ภาพมาสู่การสร้างสุขภาพเพื่อการมีสุขภาพดีถ้วนหน้าทั้งสังคม

(2) สนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการเพื่อการสังเคราะห์องค์ความรู้ในประเด็นสำคัญของการปฏิรูประบบสุขภาพ

(3) ดำเนินการเคลื่อนไหวสังคมโดยการเข้าร่วมและสนับสนุนกิจกรรมที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน สังคม และองค์กรทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในประเด็นสำคัญของการปฏิรูประบบสุขภาพ

(4) สนับสนุนการดำเนินการในการพัฒนามาตรการที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย อันจะนำไปสู่การปฏิรูประบบสุขภาพ โดยเตรียมการกำหนดมาตรการเหล่านี้ในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ที่จะจัดร่างขึ้นในโอกาสต่อไป

(5) ประสานงานกับภาคการเมือง ภาคราชการ หน่วยงานองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความร่วมมือและผลักดันการปฏิรูประบบสุขภาพอย่างกว้างขวาง

โครงสร้างระบบงานและบทบาทหน้าที่

1. จัดโครงสร้างและระบบงานภายใต้การกำกับของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขเป็นการชั่วคราว เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานฯ ตามกฎหมายแล้ว สำนักงานชั่วคราวก็หมดหน้าที่ลง (ดูผังภูมิ)

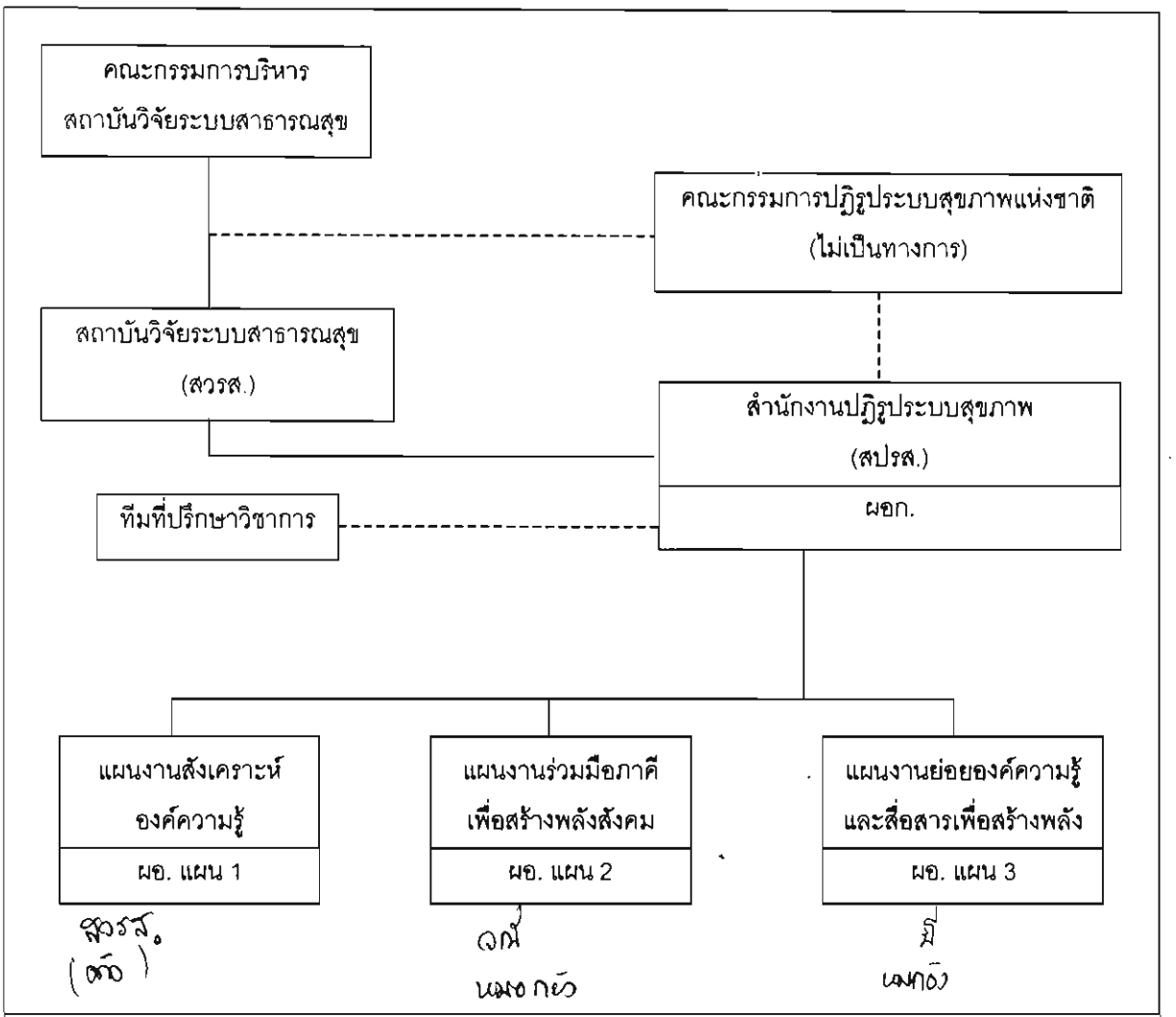

หลักการสำคัญ 1. เป็นสำนักงานนั่งร้าน รื้อทิ้งเมื่อมีสำนักงานตามกฎหมาย

2. มีขนาดเล็ก คล่องตัว มีประสิทธิภาพ

3. สมานฉันท์ ประสานทั่วทิศ กัดติดไม่ปล่อย

2. <u>**คณะกรรมการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ**</u> (ไม่เป็นทางการ)

ดำเนินการโดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหลากหลายสาขาจำนวนหนึ่งประมาณ 30 ท่าน เพื่อให้ช่วยทำหน้าที่ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย หลักการและยุทธศาสตร์ สำหรับสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพนำไปใช้พิจารณาดำเนินงานผลักดันการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ การสร้างและสังเคราะห์องค์ความรู้ การเคลื่อนไหวสังคม การเตรียมการจัดทำร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ และอื่นๆ (เชิญประชุม 1-2 เดือนต่อครั้ง)

3. **ทีมที่ปรึกษาวิชาการ**

ประกอบด้วยนักวิชาการจำนวนหนึ่ง ประมาณ 20 คน ที่ผู้อำนวยการฯ เชิญให้ช่วยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการและที่ปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานทั่วไปของสำนักงานฯ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (เชิญประชุมทุกเดือน หรือถี่กว่านั้นตามความจำเป็น)

4. **บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในสำนักงาน**

4.1 *<u>หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้อำนวยการ สปรส.</u>* (CEO)

(1) อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ

(2) วางแผนดำเนินงานและประเมินผลการทำงานตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ

(3) บริหารจัดการสำนักงาน ประสานงานให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ฯ โดยเน้นการจัดวางระบบงาน โครงสร้างการบริหารงาน การเตรียมบุคลากรและการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่มีความสำคัญเร่งด่วน เช่น การสร้างความร่วมมือทางสังคมร่วมกับภาคีต่างๆ การสังเคราะห์องค์ความรู้และการดำเนินงานด้านสื่อสารเพื่อการสร้างพลัง เป็นต้น

(4) ประสานงานเพื่อผลักดันการจัดตั้งสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพให้เป็นผลสำเร็จและเตรียมความพร้อมให้สำนักงานฯ ดำเนินงานได้โดยเร็ว

ทั้งนี้ เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวประสาน ผลักดัน และดำเนินการด้วยมาตรการและวิธีการต่างๆ เพื่อสร้างกระแสและสร้างความร่วมมือในการจัดทำพรบ.สุขภาพแห่งชาติให้เกิดความราบรื่นและสัมฤทธิ์ในขั้นถัดไป

4.2 *<u>หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้อำนวยการแผนงาน</u>* (Program Director: PD)

(1) อำนวยการแผนงานที่รับผิดชอบ และกำกับดูแลการทำงานของบุคลากรในความรับผิดชอบ

(2) วางแผน ดำเนินงานและประเมินผลการทำงานตามแผนงานที่รับผิดชอบ

(3) บริหารจัดการงานทุกด้านที่เกี่ยวกับแผนงานที่รับผิดชอบ

(4) ร่วมทำหน้าที่เป็นทีมงานบริหารของสำนักงานฯ

(5) ทำหน้าที่แทนผู้อำนวยการสำนักงานฯในส่วนที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(6) อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายเป็นการเฉพาะ

แผนยุทธศาสตร์ของสำนักงาน

(แผนยุทธศาสตร์นี้เตรียมขึ้นเพื่อใช้สำหรับสำนักงานชั่วคราวและสำนักงานที่จะจัดตั้งตามพระราชกฤฎีกาฯ)

1. หลักการและเหตุผล

1.1 สุขภาพคือสุขภาวะที่ดีทั้งทางกาย ใจ จิตวิญญาณ และปัญญา อยู่ในสังคมที่มีศานติสุข ไม่เฉพาะการไม่พิการหรือไม่มีโรคเพียงเท่านั้น สุขภาพดีเป็นสิทธิของทุกคน ทุกคนควรมีโอกาสที่จะเข้าถึงการมีสุขภาพดีได้อย่างแท้จริง โดยทุกคน ทุกส่วนของสังคมจะต้องมีส่วนร่วมสร้างสุขภาพดี

1.2 สุขภาวะของคนไทยยังห่างไกลอุดมคติอีกมาก แม้บางสิ่งจะดีขึ้น เช่น คนไทยมีอายุคาดเฉลี่ยยืนยาวขึ้น โรคติดต่อหลายชนิดหมดไป หลายชนิดลดน้อยลงไปมาก ปัญหาการขาดสารอาหารลดลง ประชาชนมีส้วมถูกสุขลักษณะใช้ มีน้ำสะอาดดื่มเพียงพอมากขึ้น บริการด้านสุขภาพกระจายทั่วถึงมากขึ้น เป็นต้น แต่ในทางตรงกันข้าม คนไทยต้องประสบทุกขภาวะมากยิ่งขึ้นด้วยเหมือนกัน คนไทยต้องเจ็บป่วย ล้มตาย อย่างไม่สมควรจากอุบัติเหตุ อาชญากรรมความรุนแรง มลภาวะ สารพิษตกค้าง โรคเอดส์ ยาเสพย์ติด ปัญหาด้านสุขภาพจิต โรคไม่ติดต่อ โรคเรื้อรัง และปัญหาที่สืบเนื่องมาจากพฤติกรรมอีกมากมาย

1.3 ในขณะเดียวกันระบบบริการด้านสุขภาพซึ่งมีสมมติฐานตั้งอยู่ที่การทำให้ประชาชนมีสุขภาพดี กลับมีปัญหาความผิดปกติมากมาย โดยระบบบริการดังกล่าวมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ คือซ่อมสุขภาพเสียเป็นสำคัญ ละเลยการสร้างเสริมสุขภาพ ระบบบริการขาดประสิทธิภาพ ใช้จ่ายเงินมากแต่ให้ผลตอบแทนด้านสุขภาพต่ำ ขาดคุณภาพและมาตรฐาน รวมทั้งมีปัญหาความไม่เป็นธรรมอยู่โดยทั่วไป จนกล่าวได้ว่าระบบบริการมีความพิกลพิการถึงระดับที่จะต้องมีการปฏิรูปเป็นการด่วน

1.4 เนื่องจากเรื่องสุขภาพมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับระบบต่างๆ อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ระบบอาหาร ระบบสิ่งแวดล้อม ระบบยา ระบบวัฒนธรรม และอื่นๆ อีกมาก มิใช่มีความหมายแคบๆ อยู่กับระบบบริการสุขภาพ โรงพยาบาล แพทย์ พยาบาล หยูกยา เทคโนโลยีและวิทยาการทางการแพทย์เพียงเท่านั้น ดังนั้น การจะทำให้ประชาชนมีสุขภาพดีโดยถ้วนหน้าได้จริง จำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบสุขภาพอย่างองค์รวม เป็นระบบ และเป็นรูปธรรม

1.5 การปฏิรูประบบสุขภาพของชาติเป็นเรื่องใหญ่และยาก เพราะมีความเกี่ยวพันกับเรื่องต่างๆ กว้างขวางดังได้กล่าวไปแล้ว ประกอบกับระบบต่างๆ รวมทั้งระบบบริการด้านสุขภาพทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนได้จัดวางตัวเองไว้ก่อนแล้ว ดังนั้น การจะปฏิรูประบบสุขภาพของชาติให้เป็นผลสำเร็จจำเป็นต้องมีการสร้างกฎหมายแม่บท เพื่อใช้เป็นธรรมนูญด้านสุขภาพของคนทั้งชาติ เพื่อ

กำหนดเจตนารมณ์ หลักการ ทิศทางของการพัฒนาสุขภาพให้ชัดเจน กำหนดระบบ โครงสร้าง กติกา และเงื่อนไขสำคัญ เพื่อนำไปสู่การปฏิรูประบบสุขภาพให้ได้ผลอย่างแท้จริง

1.6 การตราพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ จึงเป็นความจำเป็นและมีความสำคัญยิ่ง เพื่อเป็นก้าวแรกของการปฏิรูประบบสุขภาพเพื่อการมีสุขภาพดีโดยถ้วนหน้าของคนในชาติอย่างเป็นรูปธรรม

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อสร้างให้เกิดการตระหนักในการสร้างเสริมสุขภาพและการรวมพลังทั้งสังคม เพื่อผลักดันให้เกิดการมีสุขภาพดีโดยถ้วนหน้าอย่างแท้จริง

2.2 เพื่อเตรียมการนำไปสู่การปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติให้เป็นรูปธรรม เป็นระบบ และเป็นขั้นเป็นตอน

2.3 เพื่อเตรียมการให้มีการตราพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ

3. กรอบความคิดของแผนยุทธศาสตร์

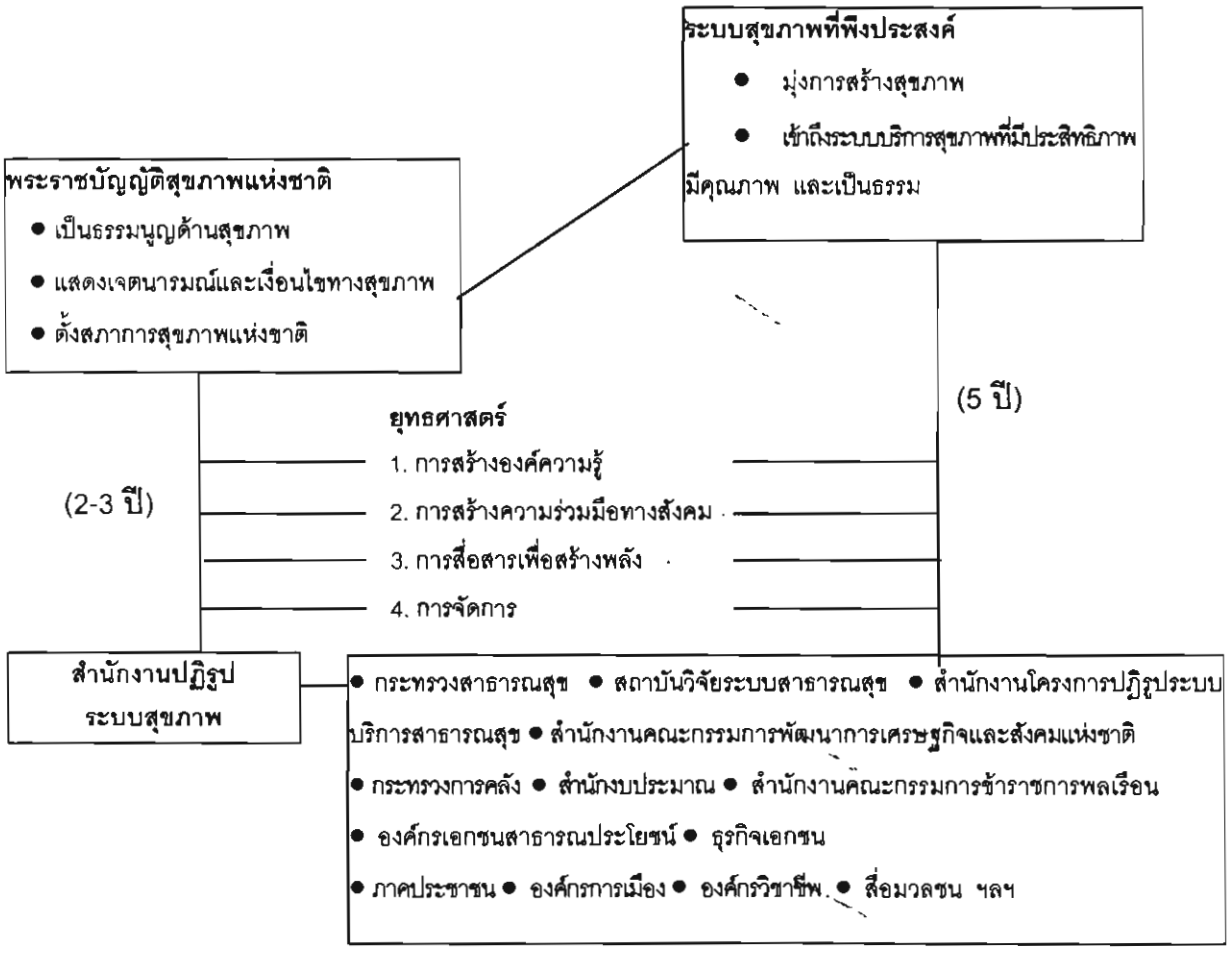

4. **ยุทธศาสตร์ 4 ประการของแผนยุทธศาสตร์**

4.1 **ยุทธศาสตร์การสร้างองค์ความรู้**

ในปัจจุบันมีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบสุขภาพ ระบบบริการสุขภาพ ระบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในแง่มุมต่างๆ อยู่มาก แต่เป็นไปอย่างกระจัดกระจาย ยุทธศาสตร์นี้เน้นการสังเคราะห์องค์ความรู้ให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งในระดับสากลและระดับประเทศเพื่อนำสาระหลักที่สำคัญไปสู่การกำหนดสาระบัญญัติในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ และนำข้อสังเคราะห์ในเชิงรูปแบบ เชิงระบบ เชิงมาตรการและอื่นๆ ไปสู่การปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติให้เป็นรูปธรรมในระยะยาวต่อไป

4.2 **ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือทางสังคม**

ในปัจจุบันมีหน่วยงาน องค์กร ประชาคม กลุ่มคนและผู้คนจำนวนมากให้ความสนใจและกระตือรือร้นที่จะหาทางปฏิรูประบบสุขภาพไปสู่ระบบที่ดีกว่าอยู่แล้ว ยุทธศาสตร์นี้มุ่งประสานความร่วมมือกับทุกส่วนในสังคม เพื่อระดมสรรพกำลังทางสติปัญญา ศักยภาพ ความคิดเห็น รวมทั้งความมุ่งมั่นที่จะนำไปสู่การตราพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติในเบื้องต้น และการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติให้เป็นผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมในขั้นถัดไป

4.3 **ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างพลัง**

การเคลื่อนไหวสังคมเพื่อให้เกิดเป็นกระแสสังคมสำหรับการปฏิรูปสุขภาพที่ดีและเหมาะสมกับคนทั้งชาติ เป็นเรื่องใหญ่ที่มีความสำคัญมาก การใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารอย่างเป็นระบบ กว้างขวางและต่อเนื่อง จึงเป็นความจำเป็นเพื่อสร้างความตระหนักรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ความร่วมมือที่จะเป็นแรงผลักดันและขับเคลื่อนการตราพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ และการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติให้เป็นผลสำเร็จได้จริง

4.4 **ยุทธศาสตร์การจัดการ**

ยุทธศาสตร์นี้ มุ่งที่การใช้พลังการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบไปด้วยการกำหนดทิศทาง การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การประเมินผล และการประสานงานกับทุกภาคที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาคการเมือง ภาคราชการ ภาคนักวิชาการ ภาคผู้คนในแวดวงวิชาชีพ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และอื่นๆ เพื่อผลักดันให้การตราพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติประสบผลสำเร็จ และได้พระราชบัญญัติที่ดีเหมาะสมกับมวลชนเป็นสำคัญ รวมทั้งเป็นตัวผลักดันไปสู่การปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติในขั้นต่อไป

แสดงการเคลื่อนยุทธศาสตร์ของแผนยุทธศาสตร์นี้ ปรากฏดังภาพ

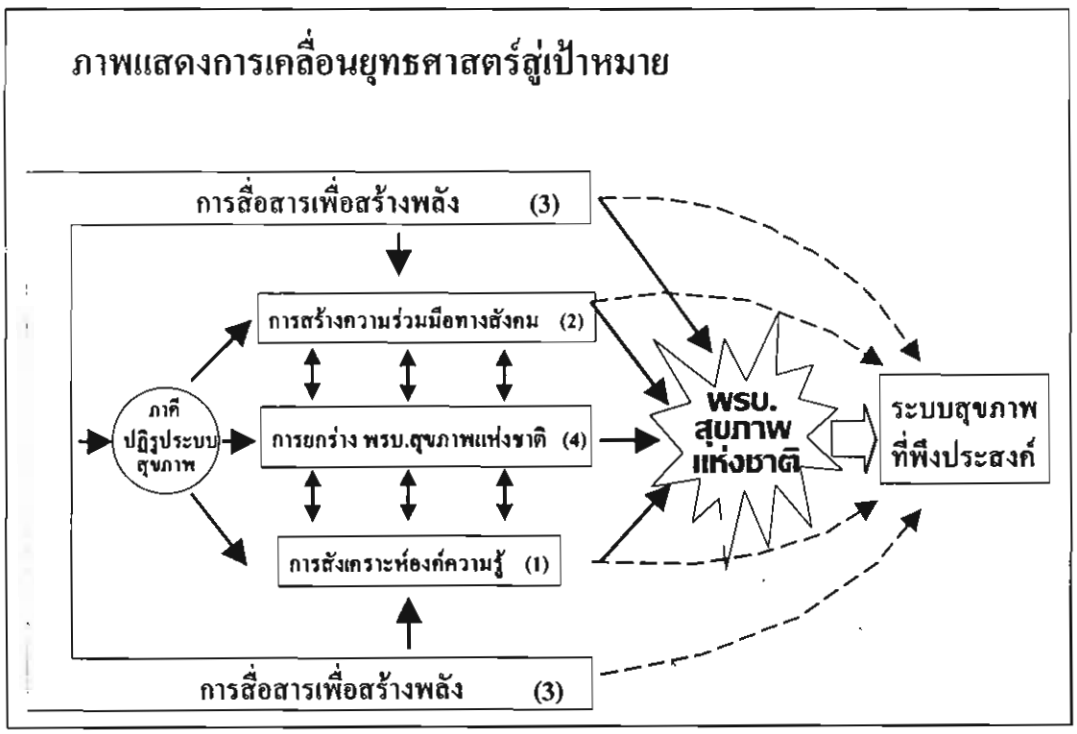

5. **แผนงานตามยุทธศาสตร์**

5.1 **แผนงานสังเคราะห์องค์ความรู้**

กิจกรรมหลัก	วิธีการ	เวลาและงบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
5.1.1 กำหนดประเด็นสำคัญเพื่อการสังเคราะห์องค์ความรู้	● กำหนดประเด็น ● ทบทวนเอกสาร ● สร้างความเห็นร่วม : ออกแบบสอบถามและสำรวจ, ประชุมระดมสมอง		ผอ. แผนสังเคราะห์องค์ความรู้ (ผอ. แผน 1)
5.1.2 สังเคราะห์องค์ความรู้	● กำหนดนักวิชาการ & กลุ่มนักวิชาการ & องค์กรที่เหมาะสม ● กำหนด TOR, มอบหมายงานการสังเคราะห์ ● สร้างเวทีผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการหลากหลายสาขา เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และติดตามงาน : รับฟังการนำเสนอความคืบหน้า, การเสนอผลสังเคราะห์		
5.1.3 การเผยแพร่องค์ความรู้	● จัดทำเอกสารเผยแพร่ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้อย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง ● จัดทำสื่อสารทางวิชาการและติดตามความเคลื่อนไหว : จดหมายข่าว, web site ฯลฯ		

กิจกรรมหลัก	วิธีการ	เวลาและงบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
5.1.4 การนำองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติ	● จัดเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ความคิดเห็น ขยายวงการมีส่วนร่วม : นักวิชาการ, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ● นำสาระสำคัญไปกำหนดเป็นสาระบัญญัติในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ● นำสาระสำคัญไปสู่การผลักดันการสร้างรูปแบบระบบ กลไกการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติที่เป็นรูปธรรม		
5.2 แผนงานร่วมมือภาคีเพื่อสร้างพลังสังคม			
5.2.1 การกำหนดภาคีร่วม 5.2.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความร่วมมือ	● ค้นหารวบรวมภาคีที่ควรเข้ามีส่วนร่วมในการปฏิรูประบบสุขภาพ : พัฒนาฐานข้อมูล ● สร้างความเชื่อมโยงกับภาคีต่างๆ อย่างเป็นระบบ ● จัดเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างภาคีอย่างต่อเนื่อง (หลายระดับ หลายมิติ หลายประเด็น) ● สะกัดประเด็น สาระสำคัญ มติ เจตนารมณ์ต่างๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดสาระบัญญัติในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ และเพื่อการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ ● จัดทำสื่อเพื่อเชื่อมโยงภาคีเข้าเป็นเครือข่ายที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง		ผู้อำนวยการแผนร่วมมือภาคีเพื่อสร้างพลังสังคม (ผอ. แผน 2)

กิจกรรมหลัก	วิธีการ	เวลาและงบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
5.2.3 การเคลื่อนไหวสังคม (ร่วมกับแผน 5.3)	● ติดตามนำเสนอประเด็นที่สำคัญและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นประเด็นสาธารณะสำหรับการวิพากษ์ วิจารณ์เพื่อการเรียนรู้ของสังคม และเพื่อสร้างพลังผลักดันการออกกฎหมาย & การปฏิรูประบบอย่างเป็นรูปธรรม		
5.3 **แผนงานย่อยองค์ความรู้และสื่อสารเพื่อสร้างพลัง**			
5.3.1 การย่อยความรู้สู่สาธารณะ	● ย่อยองค์ความรู้นำเสนอต่อสาธารณะเพื่อให้เป็นประเด็นวิพากษ์ วิจารณ์ และสร้างพลังผลักดันการออกกฎหมายและการปฏิรูประบบฯ : จ้างนักวิชาการ & สื่อสารมวลชน ฯลฯ ● จัดทำฐานข้อมูลเนื้อหาและประเด็นที่เกี่ยวข้องในระดับที่ง่ายต่อความเข้าใจไว้บริการผู้สนใจและสื่อมวลชน		ผู้อำนวยการแผนงานย่อยองค์ความรู้และสื่อสารเพื่อสร้างพลัง (ผอ. แผน 3)
5.3.2 การสร้างเครือข่ายพันธมิตรสื่อสารมวลชน	● จัดทำฐานข้อมูลภาคีสื่อสารมวลชนทุกแขนง ● จัดทำเวทีเชื่อมโยง แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ระหว่างสื่อมวลชน นักวิชาการ ภาคีต่างๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสม่ำเสมอ : พบปะพูดคุย, สัมมนา, ดูงาน สนับสนุนข้อมูล ฯลฯ		

กิจกรรมหลัก	วิธีการ	เวลาและงบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
5.3.3 จัดการเพื่อการเคลื่อนไหวสื่อ	● จ้างเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สื่อสารข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ ที่เหมาะสม : ทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โพล ฯลฯ ● ขอความร่วมมือเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ตามแผนงานที่ 1, 2 และ 4 เพื่อให้สังคมเห็นความเคลื่อนไหวของขบวนการปฏิรูปอย่างต่อเนื่อง ● สร้างประเด็นข่าวที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์และห้วงเวลา เพื่อให้เกิดการสื่อสารแก่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอ		
5.4 **แผนงานบริหารจัดการ**			
5.4.1 การจัดการทั่วไป	● ประสานแผนและการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ประการ		ผู้อำนวยการ สปรส. และผู้ช่วย

กิจกรรมหลัก	วิธีการ	เวลาและงบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
5.4.2 การจัดตั้งและการดำเนินงานของสภาร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ (หรือคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ)	● เสนอคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งสภาร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ● ดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ (ใช้ผลจากแผนงานที่ 1 และ 2 เป็นปัจจัยนำเข้า และนำไปเป็นปัจจัยนำเข้าของแผนงานที่ 2 และ 3 ด้วย) ● การจัดทำประชาพิจารณ์รับฟังความเห็นจากประชาชนทุกหมู่เหล่าเป็นระยะๆ (ร่วมกับแผนงานที่ 1, 2 และ 3) ● ดำเนินการผลักดันให้ร่างพระราชบัญญัติตราเป็นกฎหมายโดยสมบูรณ์		
5.4.3 การประสานงานภาคการเมืองและภาคราชการ	● วิเคราะห์ภาคีภาคการเมืองและภาคราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเชื่อมโยง ● จัดระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการเรียนรู้ โดยเวทีปฏิสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องเพื่อการสร้างแนวร่วม		
5.4.4 การประสานสนับสนุนและ/หรือเตรียมการให้เกิดการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ	● สนับสนุนการพัฒนารูปแบบต่างๆ ในระบบย่อยของระบบสุขภาพแห่งชาติ ● สนับสนุนการยกร่างกฎหมายด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้อง ● เตรียมการจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบต่อเนื่องหลังจากพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติมีผลใช้บังคับ		

6. **งบประมาณ** รับการสนับสนุนจาก:

- กระทรวงสาธารณสุข
- องค์การอนามัยโลก
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

7. **การบริหารแผนยุทธศาสตร์**

บริหาร โดยผู้อำนวยการสำนักงานและทีมบริหาร

8. **ผลที่คาดว่าจะได้รับ**

การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์นี้ จะทำให้ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติฉบับประชาชนเพื่อเป็นกรอบเจตนารมณ์ด้านสุขภาพของสังคมไทยอันจะนำไปสู่การปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติได้เป็นผลสำเร็จภายในเวลาไม่เกิน 5 ปี

9. **การประเมินแผนและการปรับแผน**

ให้มีการทบทวน ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์นี้เพื่อปรับแผนเป็นระยะๆ (อย่างน้อยทุก 2 เดือน)

แผนปฏิบัติการระยะสั้น (มกราคม-มิถุนายน 2543)

(เลือกวางแผนดำเนินการเฉพาะกิจกรรมที่ควรเริ่มต้นในช่วง 6 เดือนแรกเท่านั้น)

กิจกรรม	เป้าหมาย	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	หมายเหตุ
1.แผนงานสังเคราะห์องค์ความรู้								
1.1 กำหนดประเด็น เขียน	ประชุมย่อย 3 ครั้ง	✓						
TOR			◄	─	─	►		
1.2 จ้างผู้สังเคราะห์	20 ประเด็น							
1.3 จัดเวทีผู้ทรงคุณวุฒิรับฟัง แลกเปลี่ยนผลการสังเคราะห์	8 ครั้ง (เดือนละ 2 ครั้ง)			✓	✓	✓	✓	
1.4 ได้ผลงานสมบูรณ์	5 ประเด็น						✓	
2.แผนงานร่วมมือภาคีเพื่อสร้างพลัง								
2.1 จัดทำฐานข้อมูลภาคีและความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายกับประเด็นต่างๆ	มีบัญชีภาคี	✓						
2.2 สัมมนาร่วมกับภาคีต่างๆ	40 ครั้ง							
• ไปร่วมกิจกรรมของภาคีต่างๆที่จัดอยู่แล้ว	(เดือนละ 8 ครั้ง)	◄	─	─	─	─	►	
• จัดเวทีขึ้นใหม่เอง								
2.3 สังเคราะห์ประเด็นที่ได้จากการร่วมภาคีต่างๆ					◄	─	►	

→ อาจถึง ก.ย. 43

→ ดูแผนควรส.

กิจกรรม	เป้าหมาย	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	หมายเหตุ
3.แผนงานย่อยองค์ความรู้และสื่อสารเพื่อสร้างพลัง								
3.1 ย่อยองค์ความรู้	เอกสาร/หนังสือ 6 เล่ม	←	—	—	—	—	→	
3.2 สัมมนาสื่อมวลชน	3 ครั้ง		✓		✓		✓	
3.3 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ	100 ครั้ง	←	—	—	—	—	→	
3.4 ทำจดหมายข่าวเผยแพร่และเชื่อมโยงภาคี	5 เล่ม		✓	✓	✓	✓	✓	
3.5 ทำการสำรวจความเห็นประชาชน (ทำโพล)	2 ครั้ง			✓		✓		
3.6 เปิดตู้ปณ.และโทรศัพท์รับฟังความคิดเห็น	ตู้ปณ. 1 ตู้		✓					
	โทรศัพท์1 เลขหมาย		✓					
4.แผนงานบริหารจัดการ								
4.1 จัดตั้งสำนักงานชั่วคราว		✓						
4.2 ประชุมคณะกรรมการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (ไม่เป็นทางการ)	3 ครั้ง		✓		✓		✓	
4.3 ประชุมที่ปรึกษา ผอก.	6 ครั้ง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
4.4 เตรียมการจัดตั้ง สปรส. ตาม พรฎ.ฯ					←	—	→	

หมายเหตุ งบประมาณดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ 10 ล้านบาท จากกระทรวงสาธารณสุข องค์การอนามัยโลก และสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

ผนวก 1

ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ "การปฏิรูประบบสุขภาพ"

แนวคิดหลัก ของการปฏิรูประบบสุขภาพ

(1) การปฏิรูปจะมุ่งสร้างสุขภาพมากกว่าการซ่อมสุขภาพ

(2) การปฏิรูปจะมุ่งตอบสนองความจำเป็น/ต้องการ ของสังคม โดยมุ่งเน้นกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

(3) การปฏิรูปจะมุ่งสร้างระบบสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพ และเป็นธรรม

(4) การปฏิรูปจะมุ่งการสร้างความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนในสังคม

กรอบการพิจารณา (ภาพที่ 1)

(1) กรอบการพิจารณาในภาพที่ 1 มุ่งแสดงภาพรวมของความเชื่อมโยงในประเด็นสำคัญ/ประเด็นย่อย

(2) ประเด็นหลักในแนวตั้ง (column) เป็นประเด็นที่มีความจำเพาะทางเทคนิคในตัวเอง

(3) ประเด็นหลักในแนวนอน (row) เป็นประเด็นที่จะ cut across **ทุกประเด็น หรือบางประเด็น** ในแนวตั้ง

(4) กรอบการพิจารณานี้เขียนขึ้น เพื่อใช้ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของประเด็นเท่านั้น เมื่อมีการนำไปตั้งคำถามเชิงวิจัย/สังเคราะห์ และนำไปจัดทำร่าง พรบ.สุขภาพแห่งชาติ จะต้องพิจารณาในลักษณะบูรณาการ

ภาพที่ 1 กรอบการพิจารณาประเด็นสำคัญการปฏิรูประบบสุขภาพ

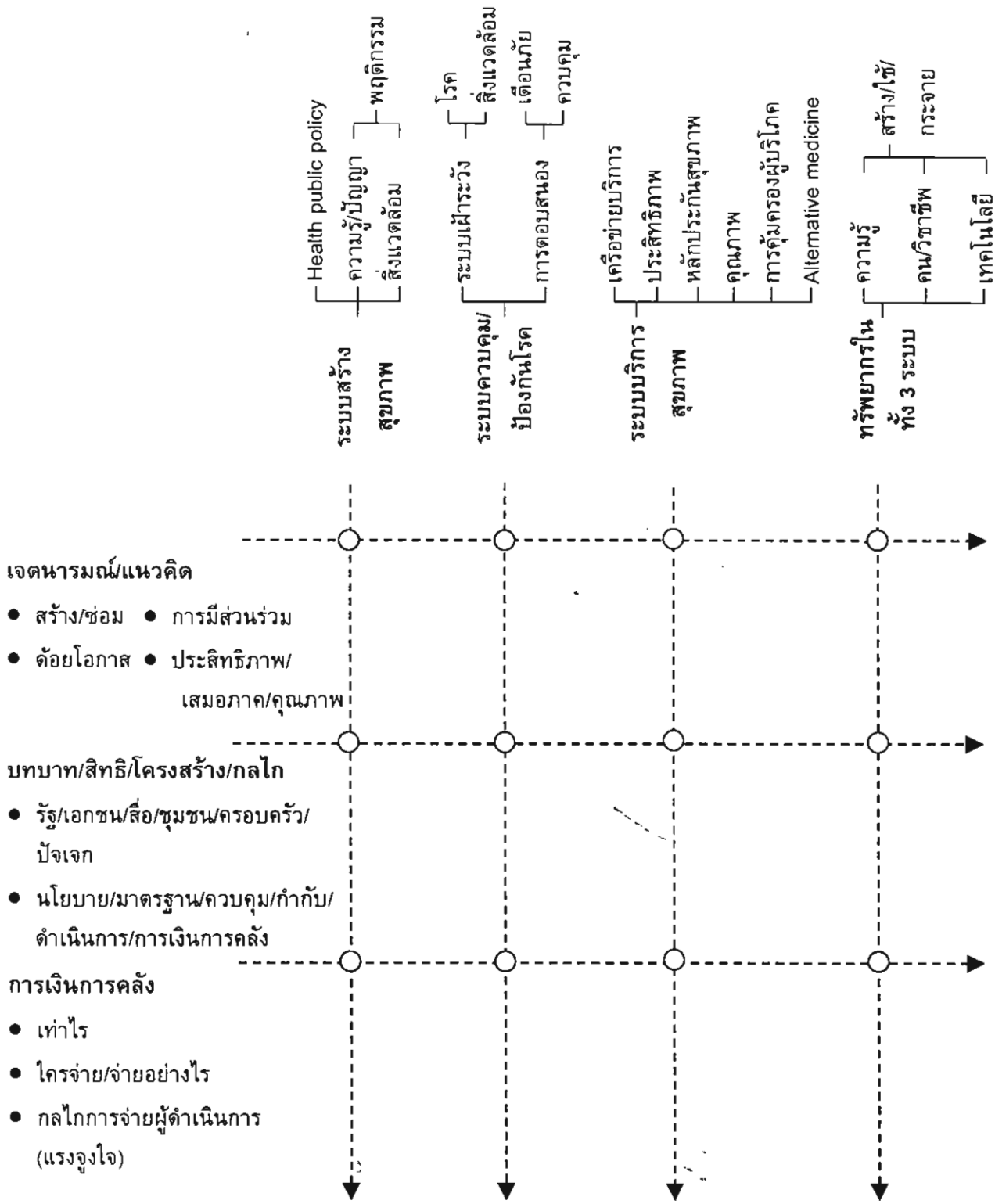

ประเด็นสำคัญและคำถามเชิงวิจัย

<u>ประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดของ พรบ.สุขภาพ</u>

(1) พรบ.นี้จะมุ่งเน้นเรื่องระบบที่ไม่มีปรากฏในกฎหมายอื่นๆ ในปัจจุบัน ในส่วนนี้มีกฎหมายต่างๆ อยู่แล้ว ก็จะทบทวนและเพิ่มเติมในส่วนขาดนั้นๆ

(2) แนวคิดของ พรบ. จะเป็นไปตามแนวคิดหลักของการปฏิรูประบบสุขภาพ

<u>ประเด็นเกี่ยวกับระบบสร้างสุขภาพ</u>

(1) ทบทวนกฎหมาย/แผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม อันมีผลกระทบต่อสุขภาพ พร้อมเสนอแนวทางพัฒนา

(2) ทบทวนเกี่ยวกับสื่อที่มีผลทั้งด้านบวกและด้านลบต่อสุขภาพ พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนา และการกำหนดในร่าง พรบ.

(3) ทบทวน/วิเคราะห์ และสังเคราะห์บทบาทของรัฐ/เอกชน/ชุมชน/ครอบครัว/ปัจเจก ในการสร้างสุขภาพ ทั้งในเรื่องการจัดการสภาพแวดล้อม และการสร้างพฤติกรรมสุขภาพ

(4) สังเคราะห์แนวทางกำหนดร่าง พรบ. เพื่อให้เกิดระบบ "Healthy Public Policy" หมายถึงว่านโยบายสาธารณะ (เช่นภาษี) รวมทั้งโครงการใหญ่ๆ ทั้งหลาย จะต้องพิจารณาศึกษาผลกระทบด้านสุขภาพด้วย

(5) สังเคราะห์ข้อเสนอ แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของประชาสังคมด้านสุขภาพ ในการสร้างสุขภาพ โดยสามารถกำหนดในร่าง พรบ.สุขภาพแห่งชาติ

<u>ประเด็นเกี่ยวกับระบบการควบคุม/ป้องกันโรค (ทั้งโรคติดต่อและไม่ติดต่อ)</u>

(1) สังเคราะห์สถานการณ์ และแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการเฝ้าระวังโรค รวมทั้งระบบการตอบสนองต่อการระบาดของโรค ที่มีประสิทธิภาพสูง

(2) ทบทวนกฎหมาย/แผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการควบคุม/ป้องกันโรค รวมทั้งเรื่องวัตถุอันตรายและสังเคราะห์แนวทางการพัฒนา

(3) สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพของประชาสังคมในการมีส่วนร่วมต่อการเฝ้าระวังและตอบสนองต่อการระบาดของโรค

<u>ประเด็นเกี่ยวกับระบบบริการสุขภาพ</u>

(1) ศึกษาทางเลือกของบทบาทรัฐ/เอกชน/ท้องถิ่น ในการจ่ายค่าใช้จ่ายและจัดบริการสุขภาพ (แยกบทบาทการจ่าย และการจัดบริการ)

(2) ศึกษาทางเลือกในการดำเนินการให้ครอบคลุมหลักประกันด้านสุขภาพให้ได้ 100% ในทุกกลุ่มและทุกปัญหา โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทั้งหมดและกลุ่มอาชีพอิสระ และแนวทางที่จะกำหนดในร่าง พรบ.สุขภาพแห่งชาติ

(3) ศึกษาแนวทางการดำเนินการให้เกิดระบบบริการสุขภาพระดับต้นที่เป็นที่พอใจและสามารถเข้าถึงได้โดยคนไทยทุกคน โดยเชื่อมโยงกับระบบบริการระดับสูง และเชื่อมโยงกับระบบร้านขายยา รวมทั้งแนวทางที่จะกำหนดในร่าง พรบ.สุขภาพแห่งชาติ

(4) สังเคราะห์ข้อความที่ควรจะกำหนดใน พรบ.สุขภาพแห่งชาติเกี่ยวกับสิทธิ/หน้าที่ของประชาชน/ครอบครัว/ชุมชน ในเรื่องบริการสุขภาพ/สร้างสุขภาพ/ควบคุมโรค รวมทั้งประเด็นกลไกการคุ้มครองผู้บริโภค และการได้รับค่าชดเชยอย่างรวดเร็ว หากได้รับอันตรายจากการรับบริการสุขภาพ

(5) ศึกษาและสังเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับวิธีการจ่ายค่าบริการสุขภาพ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะสร้างสุขภาพและเพิ่มประสิทธิภาพบริการ

(6) ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิรูประบบบริการสุขภาพของประเทศต่างๆ

(7) ศึกษาผลกระทบด้านการเงินการคลังจากแนวทางการพัฒนาระบบบริการและหลักประกันด้านสุขภาพ

(8) ศึกษาแนวทางการกำหนดเรื่อง alternative medicine ในร่าง พรบ.สุขภาพแห่งชาติ

(9) สังเคราะห์แนวทางการกำหนดเรื่องคุณภาพบริการสุขภาพในร่าง พรบ.สุขภาพแห่งชาติ

<u>ประเด็นเกี่ยวกับทรัพยากรสุขภาพ</u>

(1) **ความรู้**

(1.1) ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการจัดการ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนทางการเงิน ในการวิจัยพัฒนายาและเทคโนโลยีทางสุขภาพ รวมทั้งสังเคราะห์ประเด็นที่ควรกำหนดในร่าง พรบ.สุขภาพแห่งชาติ

(1.2) ศึกษาเปรียบเทียบ เพื่อสรุปแนวทางกวรพัฒนากลไกระดับชาติ ในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ

(1.3) ศึกษาแนวทางการสื่อผลงานวิจัยที่สำคัญไปสู่สาธารณะ

(1.4) ศึกษาแนวทางการพัฒนากำลังคน เพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ และระบบสาธารณสุข

(2) **กำลังคน**

(2.1) ศึกษาบทบาทของรัฐ/เอกชน/องค์กรเอกชน/ชุมชน ในการจ่ายเงินและการผลิตและพัฒนากำลังคน และแนวทางการกำหนดในร่าง พรบ.สุขภาพแห่งชาติ

(2.2) ศึกษาและสังเคราะห์กลไกระดับชาติที่จะกำหนด ติดตามสถานการณ์ และกำหนดนโยบาย เรื่องระบบสุขภาพ รวมทั้งทรัพยากรทุกประเภท (เช่น สภาสาธารณสุขแห่งชาติ)

(2.3) ศึกษาทางเลือกในการพัฒนาคุณภาพ กำลังคน/วิชาชีพ รวมทั้งการตรวจสอบการประกอบวิชาชีพ โดยให้ประชาชน/ชุมชน มีส่วนร่วม

(3) **เทคโนโลยี**

(3.1) ศึกษาแนวทางที่จะสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อลดการนำเข้าและเพิ่มการพึ่งตนเอง

(3.2) สังเคราะห์แนวทางการกำหนดในร่าง พรบ.สุขภาพ เพื่อให้มีการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

ผนวก 2

ปฏิรูประบบสุขภาพ

เพื่อ

สร้างความสุขและเพิ่มคุณค่าชีวิตคนไทย

ประเวศ วะสี

(๑ ธันวาคม ๒๕๔๒)

ความสุขและคุณค่าชีวิตคนไทยเพิ่มได้ด้วยปฏิรูประบบสุขภาพ

๑ ความสุขและคุณค่าชีวิตของคนไทยเพิ่มได้ด้วยการปฏิรูประบบสุขภาพ

ความสุขและคุณค่าชีวิตเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการและควรเป็นเป้าหมายของการพัฒนา แต่ความสุขและคุณค่าชีวิตก็ดูเป็นสิ่งที่ขาดแคลน หรือลดน้อยถอยลง ทั้งนี้ เพราะการ**ขาดความเข้าใจเชิงระบบ** ถ้าขาดระบบและขาดโครงสร้างเรื่องนั้นจะสำเร็จได้อย่างไร ประดุจรถยนต์เป็นระบบที่มีโครงสร้างสลับซับซ้อน แต่ถ้าส่วนประกอบหรือโครงสร้างครบถ้วนและสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง เพียงแต่ไขกุญแจรถก็วิ่งไปได้อย่างสบายๆ แต่ถ้าองค์ประกอบไม่ครบ เช่น เพียงแต่น๊อตขาดไปตัวหนึ่ง รถยนต์ก็อาจจะวิ่งไม่ได้แล้ว

การทำอะไรๆ เรามักไม่สนใจสร้างองค์ประกอบให้ครบ จึงไม่สำเร็จ

เรื่องความสุขและคุณค่าชีวิต เกิดจากระบบและโครงสร้างที่ครบถ้วนที่เรียกว่า **"ระบบสุขภาพ"**

สุขภาพ คือ สุขภาวะ

หรือภาวะที่เป็นสุขทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ

สุขภาวะทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ ก็คือความสุขและคุณค่าชีวิต ซึ่งมีความหมายใหญ่และครอบคลุมมากกว่าคำว่าส าธารณสุขออกไปมาก

คนไทยควรทำความเข้าใจคำว่า "ระบบสุขภาพ" และช่วยกันปฏิรูประบบนี้ให้สร้างความสุขและคุณค่าชีวิตให้คนไทยให้ได้จริง

๒ สิ่งที่บั่นทอนความสุขและคุณค่าชีวิตของคนไทย

คนไทยยังต้องเจ็บป่วยล้มตาย ลำบากลำบนโดยไม่จำเป็นเป็นจำนวนมาก

โรคเครียด โรคหัวใจ อุบัติเหตุ โรคเอดส์ โรคติดยาเสพติด โรคมะเร็ง โรคจากการประกอบอาชีพ โรคแห่งความรุนแรง โรคเรื้อรังต่างๆ เป็นปัญหาใหญ่ ของประชากร "โรค" คือการเสียสมดุลและเกิดความผิดปรกติ ถ้าทุกอย่างคือ กาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สัมพันธ์กันอย่างสมดุล ก็จะเกิดความเป็นปรกติ ความเป็นปรกติคือความสุข ความสงบ ความยั่งยืน เกิดการเสียความสมดุล ทำให้เสียความเป็นปรกติ เกิดการบั่นทอนความสุขและคุณค่าชีวิต

๓ ระบบสุขภาพที่กำลังวิ่งเข้าสู่สภาวะวิกฤต

ปัญหาของระบบสุขภาพสรุปโดยสั้นที่สุดคือไม่ cost-effective หรือให้ผลไม่คุ้มค่า คือเราใช้เงินมากแต่ได้ผลตอบแทนน้อย ในปีนี้ประเทศไทยใช้จ่ายเรื่องสุขภาพประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ ล้านบาท ผลก็คือคนไทยยังเจ็บป่วยล้มตาย โดยไม่จำเป็นด้วยจำนวนมากดังกล่าวข้างต้น ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ๑๖ เปอร์เซ็นต์ต่อปี นั่นหมายความว่าเรากำลังวิ่งเข้าไปสู่สภาวะวิกฤต ถ้าเราไม่ปฏิรูป สภาวะวิกฤตคือเงินหมด แต่ประชาชนก็ยังเจ็บป่วยล้มตายต่อไปหรือมากขึ้น และไม่มีทางได้รับบริการโดยทั่วถึง ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องปฏิรูประบบสุขภาพ เพื่อป้องกันการเข้าสู่สภาวะวิกฤต

๔ ปฏิรูปจากระบบตั้งรับเป็นระบบรุก

ระบบสุขภาพของเราในปัจจุบันเป็นระบบตั้งรับ คือ รอให้เจ็บป่วยแล้วค่อยมารักษากัน ซึ่งสิ้นเปลือง ลำบากลำบน ช่วยไม่ทัน ได้ไม่คุ้มเสีย และสูญเสียเหลือคณานับ สูญเสียคุณค่าชีวิต สูญเสียชีวิต สูญเสียเศรษฐกิจ และสูญเสียจิตใจ ควรจะปฏิรูประบบจากระบบตั้งรับเป็นระบบรุก รุกออกไปสร้างสุขภาพดี โดยมีระบบส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันควบคุมโรคที่ดีที่สุด ให้คนทั้งมวลมีสุขภาพดี อย่าให้เจ็บป่วยโดยไม่จำเป็น การทำให้สุขภาพดี เช่น เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการรอรักษาเมื่อสุขภาพเสียมาก เมื่อมีผู้สุขภาพเสียไม่มาก เราก็จะมีทรัพยากรเพียงพอที่จะสร้างระบบบริการที่มีคุณภาพดี ที่คนไทยเข้าถึงได้ทุกคน โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ

๕ ผลของการปฏิรูประบบสุขภาพ

คนไทยทั้งมวลมีสุขภาพดี ไม่เจ็บป่วยและตายโดยไม่จำเป็น สามารถควบคุมโรคร้ายที่เกิดแล้วให้สงบ ควบคุมโรคร้ายใหม่ไม่ให้ระบาดในสังคมไทย คนไทยทุกคนที่เจ็บป่วยสามารถเข้าถึงบริการที่รับรองคุณภาพ โดยทั่วถึง โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ

๖ ออก พรบ. สุขภาพแห่งชาติ เพื่อกำหนดระบบ โครงสร้าง และพฤติกรรมขององค์กรใหม่

ต้องมีการออกพระราชบัญญัติปฏิรูประบบสุขภาพเพื่อกำหนดระบบ โครงสร้าง และพฤติกรรมใหม่ขององค์กร คือ

(๑) **สร้างองค์กรส่งเสริมสุขภาพ** ที่สามารถเคลื่อนสังคมทั้งสังคมให้มีพฤติกรรมสุขภาพ และสร้างสิ่งแวดล้อมสุขภาพให้คนไทยทั้งประเทศมีสุขภาพดี

(๒) **ปฏิรูปองค์กรควบคุมโรค** ที่มีความสามารถสูงในทางวิชาการและในการตัดสินใจทางนโยบาย เพื่อให้การควบคุมโรคของประเทศไทยมีสมรรถภาพสูง สามารถควบคุมโรคร้ายทุกประเภท ทั้งเก่าและใหม่ ไม่ให้ลุกลามเป็นอันตรายต่อมหาชนคนไทย

(๓) **ปฏิรูประบบบริการ**

- ให้ครอบคลุมพื้นที่ ทุกกลุ่มคน และทุกประเภทของปัญหา
- ให้มีระบบการเงิน ที่ประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ
- ให้มีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และมีการตรวจสอบรับรองคุณภาพโดยกฎหมาย โดยองค์กรตรวจสอบที่เป็นอิสระ

(๔) **ปฏิรูประบบเทคโนโลยีให้มีคุณภาพถูกต้อง และพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด** ยา และเทคโนโลยีต่างๆ ที่ใช้เกี่ยวกับสุขภาพ ต้องมีคุณภาพ มีประสิทธิผล มีการใช้อย่างถูกต้อง และพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด **โดยปฏิรูปองค์กรที่ทำหน้าที่ให้สามารถทำงานด้วยสมรรถภาพสูงๆ และรับผิดชอบ** เพื่อคุ้มครองประโยชน์สุขของคนไทย และของประเทศไทย

(๕) **ปฏิรูปการผลิตบุคคลากรให้มีคุณภาพและพฤติกรรมเหมาะสมกับระบบสุขภาพใหม่** โดยการปฏิรูปการวางแผน การคัดเลือก กระบวนการพัฒนา โดยกำหนดตามกฎหมาย ทั้งนี้โดยต้องได้รับการประเมินตามข้อ(๗)

(๖) **ปฏิรูประบบสร้างความเข้มแข็งทางปัญญาเพื่อสุขภาพ** ความเข้มแข็งทางปัญญาจำเป็นต่อระบบสุขภาพที่ดี แต่ขณะนี้อ่อนแอ ทั้งในระบบบริการและมหาวิทยาลัย ความรู้ทางเทคนิคหลายอย่างมีแล้ว แต่กระจัดกระจายไม่มีการสังเคราะห์มาให้อยู่ในรูปที่เกิดบริการที่ดี ทำให้คนไทยต้องสูญเสียชีวิตที่ไม่ควรเสียปีละไม่ใช่น้อย ควรมีการตั้งสถาบันสุขภาพแห่งชาติ (National Institutes of Health) เป็นองค์กรที่สามารถทำงานวิชาการได้อย่างต่อเนื่อง เข้มแข็ง ใช้ประโยชน์ได้จริง ในเรื่องนี้เป็นปัญหาสำคัญๆ หลายสถาบัน ตลอดจนปฏิรูประบบข้อมูลข่าวสารให้สนับสนุนปัญญาได้อย่างทันการณ์

(๗) **ให้มีองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ประเมินการทำงานของทุกองค์ประกอบข้างต้น** งานทุกงานจะต้องกำหนดให้มีการประเมินโดยกฎหมาย ทั้งการประเมินภายใน และโดยองค์กรภายนอกที่เป็นอิสระ ระบบการประเมินเช่นนี้จะปรับพฤติกรรมขององค์กรทั้งหมด และพัฒนาคุณภาพของระบบทั้งหมดขึ้นไปอย่างต่อเนื่อง

(๘) **สร้างสภาการสุขภาพแห่งชาติ** งานเกี่ยวกับสุขภาพกระจัดกระจายอยู่ในหน่วยงานมากหลายแบบเบี้ยหัวแตก ขาดนโยบายที่เป็นเอกภาพ และขาดการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันให้ครบถ้วนและถูกต้อง ไม่มีองค์กรที่ดูแลในภาพรวม การจึงเป็นเสมือนเป็นไปตามบุญตามกรรม พรบ.สุขภาพแห่งชาติควรบัญญัติการตั้งองค์กรนโยบายสุขภาพแห่งชาติ คือ สภาการสุขภาพแห่งชาติ ทำหน้าที่ดูแลทิศทางนโยบาย การสนับสนุนทางทรัพยากร มาตรฐาน และการประเมินผล

พรบ.สุขภาพแห่งชาติที่จะกำหนดระบบ โครงสร้าง และพฤติกรรมขององค์กร จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการปฏิรูประบบสุขภาพ ควรพยายามออกพระราชบัญญัตินี้ให้ได้ภายใน ๑ ปีครึ่ง ถึง ๒ ปี

๗) ประชาคมปฏิรูประบบสุขภาพ

การปฏิรูประบบสุขภาพเป็นเรื่องใหญ่ และมีความหมายต่อการสร้างความสุข และเพิ่มคุณค่าชีวิตให้กับคนไทยทั้งประเทศ คนไทยจึงควรร่วมในกระบวนการปฏิรูประบบสุขภาพในครั้งนี้

ในการเขยื้อนเรื่องใหญ่ๆ ยากๆ มี ๓ องค์ประกอบหรือเป็นรูป ๓ เหลี่ยม คือ (๑) การสร้างความรู้หรือการทำงานทางวิชาการ (๒) การเคลื่อนไหวทางสังคม และ (๓) การเชื่อมโยงกับการเมือง ต้องมีให้ครบทั้ง ๓ องค์ประกอบ จึงจะเป็นโครงสร้างที่สมบูรณ์และมีพลังที่จะเขยื้อนเรื่องใหญ่ๆ ยากๆ ได้ อาจเรียกว่าเป็น "สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา"

รูป "สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา"

การสร้างความรู้ หรือการทำงานทางวิชาการ มีความสำคัญที่สุดและยากที่สุด เพราะถ้าปราศจากความรู้ที่เข้าเรื่อง อีก 2 องค์ประกอบเคลื่อนไม่ได้หรือเคลื่อนผิดทาง งานวิชาการนี้หมายถึงต้องทำให้ชัดเจนว่าปัญหาคืออะไร เกิดจากอะไร แก้ไขอย่างไร มีการจัดองค์กรและจัดการอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาได้ ถ้าต้องบัญญัติกฎหมาย บัญญัติว่าอย่างไร นี่คือ **"ความรู้เชิงระบบ"** ซึ่งต้องการการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ไปสู่การจัดการ นักวิชาการของเราโดยมากวิเคราะห์และวิจารณ์ หรือวิจารณ์โดยไม่วิเคราะห์ แต่ไปไม่ถึงการสังเคราะห์และการจัดการ บ้านเมืองจึงติดขัด เป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องแก้ไขด่วน

ทางด้านสาธารณสุขได้สร้างความรู้เชิงระบบไว้มากพอสมควร แต่ต้องการการทำงานเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ และร้อยไปสู่การจัดองค์กร การเขียนเป็นกฎหมาย และการแปรรูปวิชาการให้เป็นความรู้ที่สาธารณชนทั่วไปเข้าใจได้ง่าย

การเคลื่อนไหวของสังคม นำความรู้ที่ชัดเจนและแปรรูปแล้วไปเคลื่อนไหวสังคม หรือไปเป็นความรู้ของสังคมโดยกว้างขวาง โดยการประชุมและการใช้สื่อทุกรูปแบบ ทั้งเอกสาร วิทยุ โทรทัศน์ อินเตอร์เนต โปสเตอร์ กระแสสังคมจะทำให้การทำงานทางวิชาการเข้มแข็งขึ้น และทำให้การเมืองสนใจเข้ามาเชื่อมต่อ วิชาการเชื่อมต่อกับการเมืองโดยตรงได้ยาก แต่การเคลื่อนไหวของสังคมเชื่อมได้ง่าย

การเชื่อมโยงกับการเมือง ไม่ว่าการเมืองจะดีเลวอย่างไร แต่ถ้าเชื่อมต่อกับองค์ประกอบอีก ๒ องค์ข้างต้น ก็สามารถทำสิ่งที่ดีได้ เช่น การมีรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมือง และ พรบ.การศึกษาแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการศึกษา ทั้ง ๒ เรื่องเป็นเรื่องใหญ่และยาก แต่ทำได้เพราะใช้สูตร **"สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา"**

การเมืองเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นเพราะทำให้ใช้ทรัพยากรภาครัฐได้ เช่น คน งบประมาณ สื่อ และนำไปสู่การออกฎหมาย

ทั้งหมดประกอบกันเป็น "ประชาคมปฏิรูประบบสุขภาพ" ซึ่งเมื่อเคลื่อนไปจะเพิ่มพลังขึ้นเรื่อยๆ เป็นพลังที่ไม่มีอะไรทานได้ และทำให้การปฏิรูประบบสุขภาพสำเร็จ สร้างความสุขและเพิ่มคุณค่าชีวิตให้คนไทยทั้งหมด

๘ ออกพระราชกฤษฎีกาตั้งสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพเพื่อหนุนประชาคมปฏิรูประบบสุขภาพ

พระราชกฤษฎีกานี้ไม่ใช่พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ และสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพนี้ ไม่ใช่สภาการสุขภาพแห่งชาติ แต่สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพนี้ตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราว เช่น ๓ ปี เพื่อเป็นเครื่องมือจัดการสร้าง "สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา" ที่กล่าวถึงในข้อ ๗ ข้างต้น คือให้เกิดการสร้างความรู้ที่เชื่อมกับการเคลื่อนไหวของสังคม และเชื่อมกับการเมือง ขณะนี้ ไม่มีองค์กรใดที่สามารถจัดการดังกล่าวได้

คณะกรรมการปฏิรูประบบสุขภาพจะกำหนดงานทางวิชาการ สนันสนุน และติดตามให้ได้ตามกำหนด สนับสนุนการเคลื่อนไหวเรียนรู้ทางสังคม เชื่อมต่อกับทางการเมือง ดูแลไปจนกระทั่งสามารถออก พรบ. สุขภาพแห่งชาติ และมีการตั้งสภาการสุขภาพแห่งชาติขึ้นตามพรบ.นี้เรียบร้อยและทำหน้าที่ต่อไปได้อย่างถาวร สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพก็สลายไป

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพควรจะเป็นองค์กรอิสระแต่ใช้ทรัพยากรภาครัฐได้ เพื่อประกันว่าสามารถทำงานได้ด้วยสมรรถภาพสูง

ที่ต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกาเพื่อให้เป็นองค์กรที่ทำงานได้ต่อเนื่องไม่ว่ารัฐบาลหรือรัฐสภาจะมีความเป็นอนิจจังไปอย่างใด

เพื่อนคนไทยครับ คนไทยทุกข์ยากและลำบากมามากแต่ไม่มีทางออก เพราะไม่สามารถขยับเขยื้อนอุปสรรคใหญ่ๆ ยากๆ ได้ เราต้องเรียนรู้วิธีที่จะเขยื้อนสิ่งที่ยาก ซึ่งถ้าเข้าใจเราสามารถเขยื้อนภูเขาได้ ขอให้คนไทยเข้าร่วมกระบวนการปฏิรูประบบสุขภาพ เพื่อสร้างความสุขและเพิ่มคุณค่าชีวิตให้กับเราและลูกหลานของเรา และใช้เป็นบทเรียนเพื่อขยับเขยื้อนเรื่องยากๆ อื่นๆ เพื่อสร้างบ้านเมืองที่ร่มเย็นเป็นสุข

<u>ผนวก 3</u>

เนื้อหาหลักสำหรับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อสนับสนุนการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ

<u>ทุกข์ของประชาชน : ทุกข์ของแผ่นดิน</u>

ทุกวันนี้ ประชาชนมีทุกข์เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพกันมากทั้งทั่วประเทศ

- **การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขมีราคาแพง** มีการใช้เทคโนโลยีฟุ่มเฟือย เมืองไทยมีเครื่องเอกซ์เรย์คอมพิวเตอร์เฉลี่ยต่อประชากรมากกว่าประเทศอังกฤษ เฉพาะในกรุงเทพมีเฉลี่ยต่อประชากรมากกว่าในอเมริกาด้วยซ้ำ ค่าใช้จ่ายเพื่อสุขภาพของคนไทยสูงถึงปีละ 2 แสนล้านบาท และเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 10 ทุกปี เงินจำนวนนี้ประชาชนต้องควักกระเป๋าจ่ายเองกว่าร้อยละ 70 ค่าใช้จ่ายที่สูงมากมายเช่นนี้ กลับให้ผลตอบแทนด้านสุขภาพต่ำ (ไม่ cost–effective) เพราะเป็นการใช้เพื่อการรักษามากกว่าการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และคนยากจนคนด้อยโอกาสเข้าไม่ถึงบริการ คนจำนวนไม่น้อยแม้เข้าถึงบริการได้ แต่ก็ต้องหมดเงินที่สะสมมาตลอดชีวิต บางรายเป็นหนี้สินจำนวนมากเมื่อเจ็บป่วยเพียงครั้งเดียวเท่านั้น
- **การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขขาดคุณภาพ** มีทั้งที่ตรวจรักษาเกินจำเป็น เช่น การผ่าตัดทำคลอดเด็กทางหน้าท้องโดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางวิชาการในสัดส่วนที่สูงมาก บางแห่งสูงกว่าในอเมริกาอีก ทำการตรวจและให้การรักษาด้วยเหตุผลทางธุรกิจมากกว่าเหตุผลทางวิชาการเป็นต้น ในขณะเดียวกันบริการที่ขาดคุณภาพเนื่องมาจากการขาดแคลนทรัพยากร ขาดกำลังคนและขาดวิชาการ ก็ยังมีมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทและในชุมชนแออัด แม้แต่บริการสุขภาพขั้นพื้นฐานที่ควรจะได้รับ ก็ขาดแคลนและเข้าถึงได้ยาก เป็นผลทำให้ประชาชนต้องรับทุกข์จากการรับบริการที่ขาดคุณภาพอย่างไม่มีทางเลี่ยง
- **การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขเป็นแบบแยกส่วน** แยกการดูแลออกเป็นเสี่ยงๆ ตามความเชี่ยวชาญและตามเทคโนโลยี **โดยละเลยมิติของความเป็นมนุษย์และมิติทางสังคม** เข้าลักษณะ "**รักษาไข้มากกว่ารักษาคน**" เกิดผลกระทบด้านจิตใจและจิตวิญญาณอย่างกว้างขวาง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลดน้อยลง ชีวิตมนุษย์เป็นเพียงร่างกายที่ฝากไว้กับวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เท่านั้น ดังจะเห็นผู้คนจำนวนมากต้องจบชีวิตท่ามกลางสายยางและเครื่องมือแพทย์รอบตัว โดยที่ญาติพี่น้องไม่มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดเลย ระบบส่งต่อเพื่อการรักษาพยาบาลและดูแลสุขภาพก็เป็นไปอย่างพิกลพิการปล่อยให้เป็นหน้าที่ของประชาชนต้องกระเสือกกระสนหาที่พึ่งพายามเจ็บป่วยกันเอาเองตามยถากรรม

- ประชาชนขาดที่ปรึกษาด้านสุขภาพที่ใกล้ชิด คุ้นเคยและเข้าถึงได้จริง เรื่องสุขภาพเหลือเพียงมิติเดียวคือ ต้องรอให้เจ็บป่วยเสียก่อนจึงไปหาหมอให้รักษาโรคเฉพาะคนเฉพาะครั้งเท่านั้น ขาดมิติของการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อการมีสุขภาพดีอย่างแท้จริง **เรื่องสุขภาพจึงกลายเป็นเรื่องแคบๆ แค่โรงพยาบาล หยูกยา เครื่องมือแพทย์ แพทย์ พยาบาล และบุคลากรสาธารณสุขเท่านั้น** และถ้าจะเข้าถึงได้ต้องมีเงินหรือมีช่องทางพิเศษเป็นใบเบิกทางในลักษณะใครมือยาวสาวได้สาวเอา **สุขภาพดีที่ควรจะเป็นสิทธิของคนไทยทุกคนมีได้ จึงเป็นเรื่องฝันที่เอื้อมไม่ถึง**
- **คนไทยเป็นจำนวนมากต้องทนอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เป็นพิษ คุกคามต่อสุขภาพวันแล้ววันเล่าอย่างไม่มีทางเลือก** ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรม การพัฒนาเมืองหรือธุรกิจอื่นๆ ต้องทนรับสารพิษตกค้างในพืชผักและอาหารสารพัดชนิดเพื่อการตายผ่อนส่ง ต้องเจ็บป่วยและล้มตายกันเป็นจำนวนมากโดยไม่จำเป็นจากอุบัติเหตุ บุหรี่ สุรา สารเสพย์ติด อาชญากรรม ความรุนแรงหลากหลายรูปแบบ ฯลฯ หมดโอกาสที่จะมีสุขภาพดีไปอย่างน่าเสียดาย แค่อุบัติเหตุทางการจราจรอย่างเดียวก็คร่าชีวิตของคนไทยเท่ากับเครื่องโบอิ้งตกเดือนละ 4-5 ลำ บาดเจ็บพิการอีกปีละหลายหมื่นคน สูญเสียทรัพย์สินเป็นจำนวนมหาศาล ซึ่งปัญหาที่กระทบต่อสุขภาพเหล่านี้ยังไม่มีที่ท่าว่าจะลดลง ตรงกันข้ามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดเวลา
- ในท่ามกลางปัญหาที่สับสน ซับซ้อน และเพิ่มขึ้น **โรคและปัญหาใหม่ๆ ก็รุกคืบเข้ามาคุกคามสุขภาพอีกมาก** ไม่ว่าจะเป็นโรคใหม่ เช่น โรควัวบ้า หวัดนก โรคไข้สมองอักเสบจากไวรัส โรคเอดส์ สารพิษจากเคมี นิวเคลียร์ อาวุธเคมี และอาวุธชีวภาพ ฯลฯ โรคเรื้อรังจำนวนมากที่เกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ และหลอดเลือด เป็นต้น โรคทางจิตประสาท โรคและปัญหาที่เกิดจากพยาธิสภาพของสังคม เช่น ภัยอันตรายจากอาชญากรรม ความรุนแรงสารพัดรูปแบบ เป็นอาทิ สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบในทางลบต่อสุขภาพของประชาชนอย่างมาก และยังไม่มีกลไกที่จะลดหรือชะลอปัญหาอย่างได้ผลเลย
- **ประชาชนขาดสวนสาธารณะ ขาดพื้นที่สาธารณะ ขาดโอกาสที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ขาดโอกาสในการเล่นกีฬา ออกกำลังเพื่อสุขภาพ ขาดโอกาสที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของตนเอง ครอบครัวและชุมชน** ระบบและโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพขาดประสิทธิภาพ ทำงานแบบเดิมๆ ด้วยองค์ความรู้และวิธีการเดิมๆ ที่เน้นการซ่อมสุขภาพ ซึ่งนับวันแต่จะแก้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพไม่ได้ผลมากขึ้นทุกที โรงพยาบาลขนาดใหญ่โต ขยายขนาดเพิ่มเตียงอีกสักเพียงใด หรือสร้างขึ้นมาอีกเท่าใด ผลิตแพทย์ พยาบาล และบุคลากรสาธารณสุขอีกสักเพียงใด จัดหาหยูกยา เครื่องมือแพทย์เพิ่มอีกเท่าใด ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาสุขภาพ และทำให้ประชาชนมีสุขภาพดีได้โดยถ้วนหน้าอย่างแท้จริง ตรงกันข้ามประชาชนต้องประสบกับทุกข์เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพมากขึ้นทุกๆ วัน

สัมมาทิฐิเรื่องสุขภาพ

การมองเรื่องสุขภาพ ต้องอาศัยมุมมองใหม่ที่กว้างกว่าเดิม เพราะเรื่องสุขภาพเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับทุกเรื่องในสังคม มีผลกระทบมาจากทุกเรื่อง เรื่องสุขภาพมิใช่เรื่องที่ผูกขาดอยู่กับโรงพยาบาล หยูกยา เครื่องมือแพทย์ หมอ พยาบาล และบุคลากรสาธารณสุข หรือกระทรวงสาธารณสุขเท่านั้น

1. **สุขภาพดี** หมายถึง สภาวะที่เป็นปกติสุขทั้งกาย ใจ และจิตวิญญาณ อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และสังคมมีศานติสุข ถ้าร่างกายไม่ป่วยไข้ ไม่พิกลพิการ แต่จิตใจขุ่นมัว เครียด มีแต่ความทุกข์ เต็มไปด้วยความโลภ โกรธ เกลียดชัง อย่างนี้มิใช่การมีสุขภาพดี
2. **การมีสุขภาพดี** ต้องเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน และต้องเป็นสิทธิที่มีโอกาสเข้าถึงได้จริงอย่างเท่าเทียม โดยมีภาครัฐทำหน้าที่สร้างโอกาส และสนับสนุนอย่างจริงจัง ทั่วถึง และเสมอภาค
3. **การมีสุขภาพดี** ต้องเริ่มที่การสร้างเสริมสุขภาพเป็นสำคัญ โดยมีการรักษาพยาบาล (การซ่อมสุขภาพ) ที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ เสมอภาค และเข้าถึงได้จริงเป็นตัวหนุน
4. **การมีสุขภาพดีของคนในชาติ** เป็นหน้าที่ที่ทุกคน ทุกครอบครัว ทุกชุมชน ทุกประชาคม ทุกองค์กร จะต้องร่วมกันเสริมสร้างและสนับสนุนทุกวิถีทาง ด้วยสรรพกำลังที่มีอยู่ มิใช่เป็นหน้าที่ของระบบบริการสุขภาพแต่เพียงลำพัง

หลักสำคัญเพื่อการมีสุขภาพดี

1. **สุขภาพดีถ้วนหน้า** (helth for all) ต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้ทุกคนมีสุขภาพดี มิใช่สุขภาพดีเฉพาะบางคน (health for some)
2. **ทุกคน ทุกครอบครัว ทุกชุมชน ทุกองค์กร และทุกเรื่องต้องเพื่อการมีสุขภาพดี** (all for health) ต้องทำให้ทุกคนและทุกภาคในสังคมหันมาใช้ศักยภาพและการทุ่มเทหนุนสร้างให้เกิดการมีสุขภาพดีของประชาชาติร่วมกัน
3. **มีระบบบริการสุขภาพที่ดี** (good health care system) คือ ต้องเป็นระบบที่มุ่งเน้น "การสร้างสุขภาพ" นำหน้า "การซ่อมสุขภาพ" โดยระบบต้องมีคุณภาพ มีความเสมอภาค มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้จริง

ภาพลักษณ์ของระบบสุขภาพแห่งชาติที่ควรจะเป็น

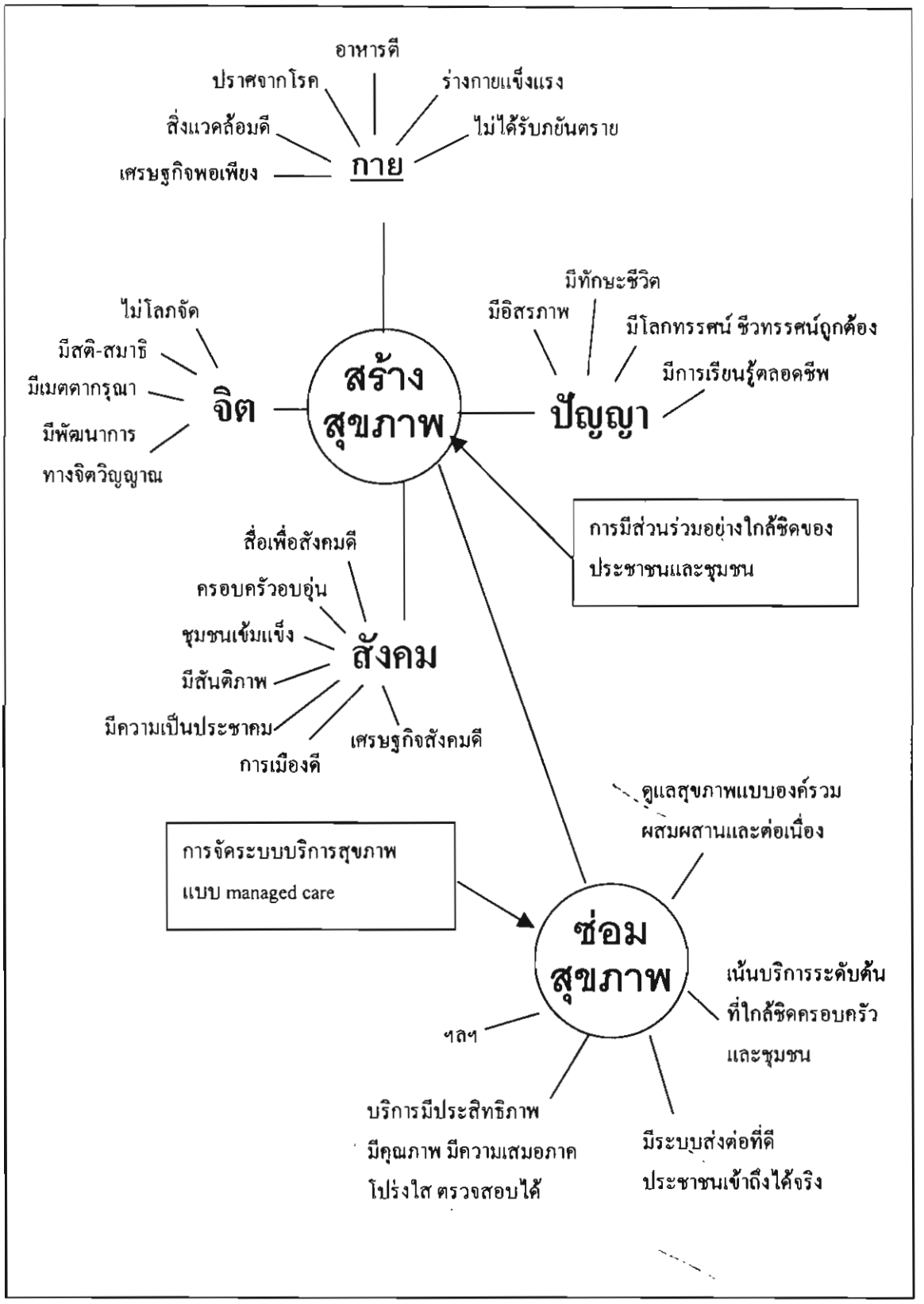

<u>การปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ : การผ่าทางตันครั้งสำคัญ</u>

ระบบสุขภาพแห่งชาติของประเทศไทยขาดความชัดเจน ไม่มีการกำหนดภาพลักษณ์ เจตนารมณ์ และเงื่อนไขสำคัญไว้กรณีใดๆ ปล่อยให้ระบบบริการสุขภาพซึ่งเป็นระบบย่อยของระบบสุขภาพแห่งชาติ ดำเนินการไปตามลำพังแบบไร้ทิศทางและขาดการจัดการที่ดี (un-managed health care system) จึงประสบปัญหาและประชาชนประสบความทุกข์มากมายดังได้กล่าวไปแล้ว

การผ่าทางตันของเรื่องนี้จำเป็นต้อง "**ปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ**" เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปทางการเมืองและการปฏิรูปสังคมไทย ซึ่งกำลังดำเนินการไปอย่างเข้มข้น

<u>การปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ ต้องการ</u> :

- การปฏิรูปความคิดเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพของคนไทยทั้งสังคม
- การปฏิรูประบบ โครงสร้าง มาตรการ และวิธีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพทั้งหมดอย่างขนานใหญ่ โดยมุ่งเน้นที่การสร้างสุขภาพมากกว่าการซ่อมสุขภาพ ระดมสรรพกำลังทั้งสังคมเพื่อการมีสุขภาพดีของคนทั้งชาติ
- การมีเครื่องมือที่ทรงคุณค่าสำหรับการปฏิรูป ซึ่งควรเป็น "**พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ**"

<u>พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ : เครื่องมือขับเคลื่อนการปฏิรูป</u>

ประเทศไทยควรมี **"พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ" เพื่อเป็นธรรมนูญด้านสุขภาพของชาติ เป็นการประกาศกรอบเจตนารมย์ด้านสุขภาพของสังคมไทย กำหนดเงื่อนไข ระบบและโครงสร้างหลัก เพื่อให้เกิดการปฏิรูประบบสุขภาพของชาติอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม และเป็นจริงได้**

เมื่อทำสำเร็จ จะแก้ทุกข์ของประชาชนได้อย่างน้อย 4 ประการคือ

- ลดโรคและปัญหาที่ทำให้คนไทยต้อง "เสียสุขภาพ" โดยไม่จำเป็น
- ป้องกันโรคและปัญหาใหม่ที่จะเกิดขึ้นลงได้
- ลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพลงได้
- ประชาชนมีโอกาสที่จะมีสุขภาพดีได้จริง มีที่พึ่งด้านสุขภาพที่ดี มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ มีความเสมอภาค และเข้าถึงได้จริง

<u>ทำอย่างไรจึงจะมี พรบ.สุขภาพแห่งชาติได้</u>

กระทรวงสาธารณสุขโดยคณะกรรมการสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข (นายกร ทัพพะรังสี) เป็นประธาน กำลังเสนอพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง "สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ" ขึ้นในรูปขององค์การมหาชนที่มีอายุการทำงาน 3 ปี เพื่อจัดทำพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติให้สำเร็จ และเตรียมการทุกด้านเพื่อสนับสนุนการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติให้สำเร็จภายในเวลาไม่เกิน 5-6 ปี

โดยการดำเนินการทั้งหมดจะใช้การแสวงหาการมีส่วนร่วมจากคนทุกหมู่เหล่าในสังคมอย่างกว้างขวางที่สุด เพื่อระดมความคิดและความร่วมมือของคนไทยทั้งสังคม โดยถือเป็นการปฏิรูปความคิดเกี่ยวกับสุขภาพของคนไทยทั้งสังคมไปพร้อมๆ กันด้วย

(ดูกรอบความคิดในการผลักดันเพื่อการปฏิรูประบบสุขภาพของสังคมไทย และภาพแสดงการเคลื่อนยุทธศาสตร์และแผนสู่เป้าหมาย ที่แนบ)

กรอบความคิดเพื่อการปฏิรูประบบสุขภาพคนไทย

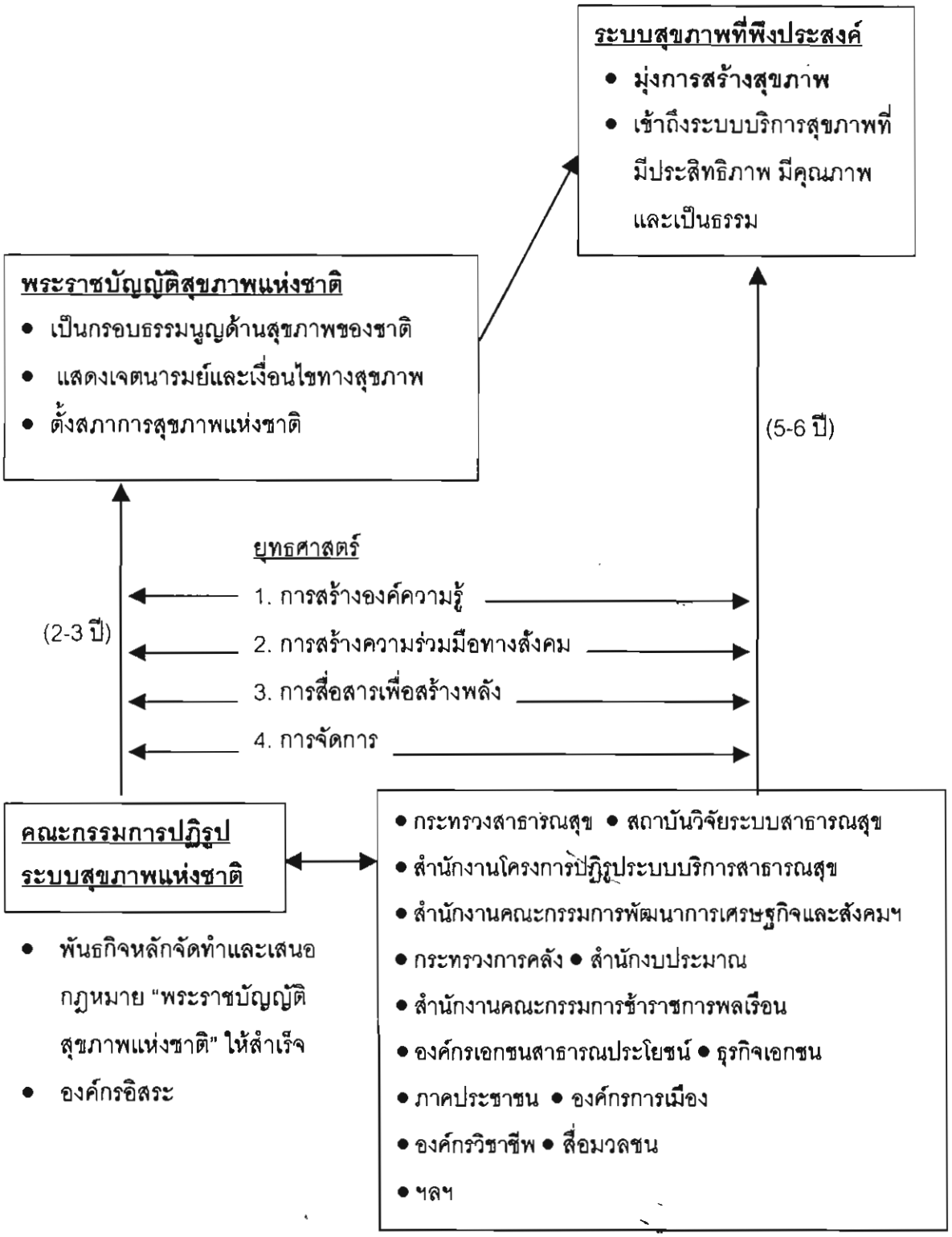

ภาพแสดงยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่การปฏิรูประบบสุขภาพ

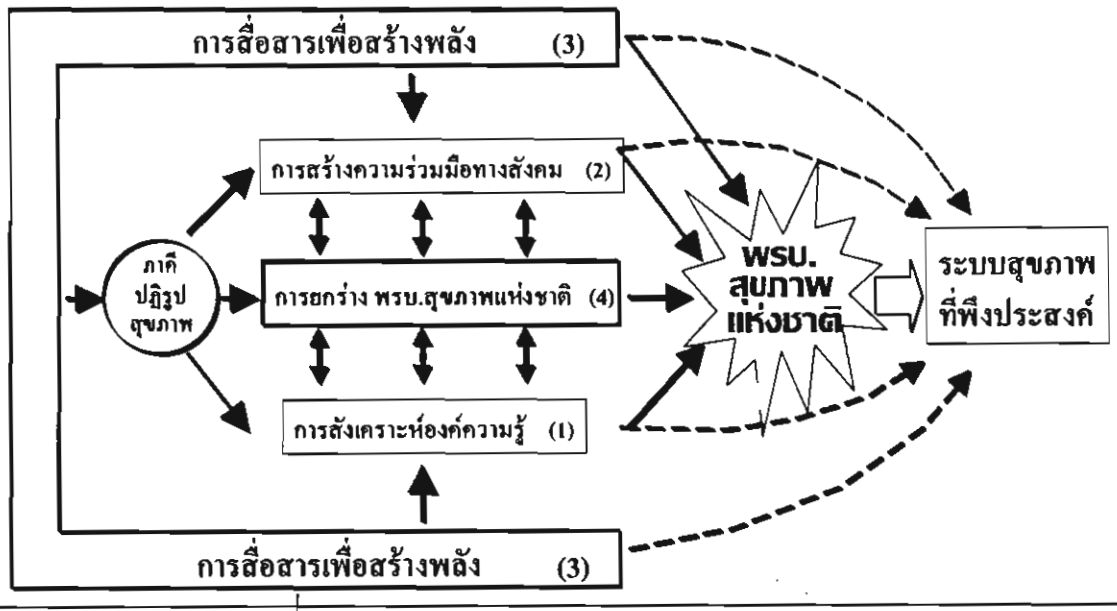

(ยุทธศาสตร์หลัก)